

SECURITATEA CONCEPT MULTIDIMENSIONAL

MIHAELA ISTRATE*

ABSTRACT:

The concept most often used with security analyses, in the context of a globalized world, is that of human security. It is useful to point out the different as well as the common elements of the various concepts of security, while also showing to what extent they are included in, or add to or make up the concept of human security. At the same time, the latter refers to the security of individuals and communities, in direct relationship with human rights.

Keywords: national security, human security, international security, insecurity, human rights, conflict, army

RÉSUMÉ:

Le concept le plus souvent utilisé dans les analyses de sécurité dans le contexte d'un monde globalisé, c'est celle de la sécurité humaine. Cela est dû au fait que nous avons décrit les éléments de différenciation et de la similitude entre les différents concepts de sécurité et de la mesure dans laquelle il subsume, accomplit, il coagule dans le concept de sécurité humaine. Toutefois, cela prend en compte la sécurité des personnes et des communautés en relation directe avec les droits de l'homme et le développement humain.

Mots-clés: sécurité nationale, sécurité humaine, la sécurité internationale, l'insécurité, les droits humains, les conflits, l'armée

Studiul securității, a securității statelor în special, a constituit subiectul preocupărilor unor importanți gânditori în istoria umanității, pornind de la Tucidide, care „folosește în analiză raționamente care aveau să fie sintetizate mai târziu în teoria relațiilor internaționale și sistematizate mai ales de curentul realist de gândire a strategiilor de securitate”. Astfel, în analiza pe care o face războiului peloponezian, acesta dezvoltă concepte precum relațiile de putere dintre state și modul în care dinamica acumulării de putere influențează configurația relațiilor internaționale”¹.

Ulterior, Machiavelli, exponent al curentului realist în abordarea politicii, afirmă că siguranța reprezintă condiția necesară, înainte de toate, în realizarea căreia se pot întreprinde acțiuni, care nu sunt necesar morale, conform concepțiilor tradiționale².

În opinia noastră, securitatea statelor este intrinsec legată de forța (puterea) acestora. Forța statului ar putea fi definită ca reprezentând capacitatea acestuia de a-și realiza interesul propriu și de a influența distribuția puterii la nivel regional sau global. În acest sens, se remarcă abordarea cardinalului Richelieu în gândirea relațiilor de putere având la bază interesul statului – *raison*

d'état.

Totodată, este de remarcat faptul că, în general, gânditorii politici au asociat conceptul de securitate cu cel de război, precum și cu studiul fenomenelor dezvoltării sociale, mergând până la introducerea acestuia în relațiile de tip contract social între conducători și cei conduși.

Această relație, de supunere, este evidențiată de Hobbes care justifică și fundamentează astfel atât absolutismul, cât și cuceririle imperiului Marii Britanii, spunând că supusul „...în cazul în care trăiește sub protecția sa, se subînțelege că se supune cârmuirii”³.

În prezent, conceptul folosit cel mai des în analizele de securitate, în contextul unei lumii globalizate este acela de securitate umană.

Acest lucru este determinat de faptul că trebuie subliniate elementele de diferențiere dar și de asemănare dintre diferitele concepte de securitate și în ce măsură se subsumează, completează, coagulează acestea în conceptul de securitate umană.

Într-o modalitate de definire prin termeni opozabili, conceptul de securitate poate fi perceput prin lipsa pericolului, așa cum cel de insecuritate poate fi asimilat prin existența pericolului.

Din punct de vedere lingvistic, securitatea este definită ca absență a pericolului, protecție și

* Lector univ.

¹ A se vedea **Ozunu, M. V.**, *Ghid de studiu al disciplinei securitate și apărare națională*.

² A se vedea **Boucher, D., Kelly, P.**, *Mari gânditori politici de la Socrate până astăzi*, Ed. ALL, București, 2008, p.141

³ A se vedea **Hobbes, Th.**, *Leviathanul*, p. 720, apud. **Boucher, D., Kelly, P.**, *Mari gânditori politici de la Socrate până astăzi*, Ed. ALL, București, 2008, p. 162.

siguranță.⁴ Enciclopedia Britannica⁵ propune o altă abordare a securității, ca sistem de protecție. Acesta implică existența unor mijloace variate menite să protejeze persoanele și proprietățile de o largă gamă de pericole. Ceea ce înseamnă ca securitatea nu este numai o stare, ci presupune și existența unui sistem de măsuri de protecție.

Dicționarul Francez de Relații Internaționale⁶ definește securitatea atât ca stare de siguranță, cât și ca fenomen multifacetat ce presupune permanența activităților instituțiilor și organizațiilor specifice pentru a proteja populația. Definiții similare sunt oferite și de Noul Dicționar al Limbii Engleze⁷: în primul rând, ca stare sau condiție de liniște, solidaritate, siguranță și absență a pericolului sau a riscului, iar în al doilea rând, securitatea implică existența unei persoane sau a unei instituții care garantează protecție și apărare. Se observă că, în al doilea caz, definiția securității include și starea despre care s-a amintit anterior.

Cele mai simple definiții ale securității și insecurității, specifice cunoașterii comune a realității, sunt cele existente în Dicționarul Explicativ al Limbii Române, însă sfera lor de cuprindere este mult prea largă pentru a le putea folosi exclusiv pe acestea în analizele științifice. Mai mult, realizarea stării de securitate totală este o misiune imposibilă și, de aceea, orice nivel de securitate presupune existența unui anumit nivel de insecuritate, însă pentru a evita potențialele dezbateri filosofice asupra acestei probleme, ne vom referi, în continuare la *insecuritate*, ca la antonimul conceptului de *securitate*.

În definirea securității trebuie avută în vedere o cerință minimă ce se referă la nivelul de analiză, ce poate fi convenit ca fiind unul dintre următoarele:

⁴ Dicționarul Explicativ al Limbii Române (Ediția a II-a, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, Ed. Univers Enciclopedic, București, 1998) definește *securitatea* ca reprezentând „faptul de a fi la adăpost de orice pericol; sentiment de încredere și liniște pe care îl dă cuiva absența oricărui pericol; protecție, apărare” (p. 969), iar *insecuritatea*, ca „stare de nesiguranță, lipsă de securitate” (p. 494).

⁵ Encyclopedia Britannica Online, <http://www.britannica.com>

⁶ A se vedea **Bruz, V. V.**, *Historiography of Security Problem Studies*, în „Military Thought” varianta online, iulie-septembrie 2004, http://eastview.com/evpj/evjournals_new.asp?editionid=555.

⁷ A se vedea **Funk, Isaak K.**, *The New Standard Dictionary of the English Language*, New York, 1960.

individual, grupal, național, regional și global.

De exemplu, la nivel individual, securitatea este adesea înțeleasă ca siguranță, iar insecuritatea, evident, ca nesiguranță. Această stare include absența vătămării fizice sau psihologice, amenințările la adresa securității unui individ producând teamă sau anxietate. Declarația Universală a Drepturilor Omului⁸, în art. 3, stipulează faptul că toate ființele umane au dreptul la ceea ce ONU numește „securitatea persoanei”. Cele mai simple și des întâlnite forme de protecție sunt structurile legale care protejează indivizii de amenințările la adresa securității lor. Acestea includ, dar nu sunt limitate la, legile împotriva crimei, vătămării corporale și psihologice, hoției etc. Statul își asumă responsabilitatea pentru crearea și implementarea unor astfel de reglementări.

Preocupări pentru securitatea individului există și la nivel internațional. În anul 1994, „Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare” a publicat Raportul anual asupra dezvoltării umane⁹, în care a introdus noțiunea de *securitate umană*, ce, în anii următori, a devenit un reper pentru un nou model de securitate, o nouă paradigmă a securității. Conform viziunii ONU, societatea umană trebuie să se înscrie rapid într-un proces de transformare pe două niveluri, al cărui rezultat să fie, pe de o parte, transferul centrului de greutate de la securitatea teritorială la cea a oamenilor, iar pe de altă parte, transferul mijloacelor de realizare a securității de la achiziția de armament la dezvoltarea umană sustenabilă. Securitatea umană necesită, în acest caz, contracararea unei largi game de amenințări la adresa oamenilor, grupate astfel:

- securitatea economică – asigurarea unui venit minim necesar fiecărui individ;
- securitatea hranei – garantarea accesului la hrana de bază;
- securitatea medicală – asigurarea protecției minime față de boli și de un stil de viață nesănătos;

⁸ ONU, *Declarația Universală a Drepturilor Omului*, document adoptat de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 10 septembrie 1948, http://www.onuinfo.ro/documente_fundamentale/declaratia_drepturilor_omului

⁹ ONU, *Human Development Report: New Dimensions of Human Security*, <http://hdr.undp.org/reports/global/1994/en>.

- securitatea ecologică – protejarea oamenilor față de deteriorarea mediului și dezastrele naturale;
- securitatea personală – ocrotirea oamenilor de violența fizică, oricare ar fi sursa acesteia;
- securitatea comunității – protejarea oamenilor de degradarea relațiilor și valorilor tradiționale, de violența etnică și sectară;
- securitatea politică – furnizarea unui mediu de viață bazat pe respectarea în societate a drepturilor omului.

Am putea avansa chiar ideea că înțelegerea conceptului de securitate este în strânsă legătură cu arta diplomației și cu conceptul de bună guvernare. Acest lucru poate explica și faptul că nu există o definiție universal acceptată a „securității”.

Acesta este mai degrabă un termen folosit în funcție de situațiile concrete și cu valențe diferite pentru planul afacerilor interne față de planul afacerilor externe dintre state.

Una dintre cele mai cunoscute și vechi definiții ale securității îi aparține lui Arnolf Wolfers: „securitatea, în sens obiectiv, măsoară absența amenințărilor la adresa valorilor dobândite, iar într-un sens subiectiv, absența temerii că asemenea valori vor fi atacate”¹⁰.

O altă definiție se regăsește în lucrarea *Religie și securitate în Europa secolului XXI – Glosar de termeni*, unde se consideră că securitatea „semnifică situația în care o persoană, un grup de persoane, stat, alianțe, în urma unor măsuri specifice adoptate individual sau în înțelegere cu alți actori, capătă certitudinea că existența, integritatea și interesele lor fundamentale nu sunt primejduite”¹¹.

Analiza conceptuală se referă la clarificarea înțelesului noțiunii de securitate cu cât mai mult în multe situații securitatea este o problemă de percepție și se referă mai puțin la construcția unor teorii ori testarea ipotezelor, deși este relevantă în

ambele cazuri.¹²

Catalogată uneori numai din punct de vedere semantic sau simplă polemică, această abordare are valoarea ei, „fără îndoială că o clarificare a limbajului în științele politice reprezintă un exercițiu inutil de semantică, dar în multe situații reprezintă cel mai eficient mod de a soluționa probleme concrete de cercetare”¹³.

Dacă se rămâne numai la nivelul analizei conceptuale ajungem la neajunsul că nu se permit formularea unor enunțuri empirice, dezvoltarea unor teorii pragmatice sau construcția unui cadru analitic.

În timpul, în spațiul confruntărilor de idei, în special cele de tradiție idealistă s-a ajuns la introducerea a două concepte fundamentale în studiul asupra securității, și anume „securitatea individuală” și „securitatea colectivă”.

Securitatea individuală, așa cum am mai spus anterior, se referă la viață, sănătate, statutul, starea materială sau libertatea indivizilor, „în timp ce amenințarea de referință poate lua forma pericolului, a îndoielii, sau a altor elemente care ar amenința unul dintre obiectele de referință”¹⁴.

Securitatea colectivă introduce ideea conform căreia „dilema realistă a securității poate fi cel mai bine depășită nu prin balanța puterii și prin auto-ajutorare, ci prin instituirea unor angajamente colective prin care fiecare stat își asumă îndatorirea de a se alătura celorlalte împotriva acelor care amenință integritatea teritorială sau independența politică a unuia dintre membrii angajamentului colectiv”¹⁵.

O altă abordare încearcă să contureze noțiunea de securitate pornind de la formule sau observații cu caracter empiric. Spre exemplu, o concluzie cu caracter empiric ar fi că securitatea la nivelul individului este legată de securitatea la nivel național și internațional, „securitatea nu poate fi tratată prin izolarea pe un nivel oarecare”, iar „identificarea unui obiect referențial pentru

¹⁰ A se vedea **Wolfers Arnold**, „National Security” as an Ambiguous Symbol în *Political Science Quarterly*, vol. 67, Nr. 4, 1952

¹¹ A se vedea **Buță Viorel; Emil Ion; Mihai Ștefan Dinu** (coord.), *Religie și securitate în Europa secolului XXI – Glosar de termeni*, Ed. Universității de Apărare „Carol I”, București, 2007.

¹² A se vedea **Baldwin, David, A.**, *The concept of security*, Review of International Studies, 23, 5-26, 1997.

¹³ A se vedea **Oppenheim, Felix, E.**, *The language of political Inquire: Problem of Clarification*.

¹⁴ A se vedea **Vasile Pirnea**, *Dimensiunea de securitate și apărare a Uniunii Europene*, Ed. Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2005, p. 24.

¹⁵ *Ibidem*.

securitate merge mână în mână cu căutarea condițiilor sale necesare¹⁶.

De asemenea, „o modalitate de a avansa către o definiție mai comprehensivă a securității este de a întreba la ce ar putea cineva să renunțe pentru a obține mai multă securitate” sau „nu putem ști ce este securitatea până nu simțim amenințarea de a o pierde”¹⁷.

Astfel de observații, mai ales când se referă la oportunitate sau costuri, prezintă avantajul că pot contribui la stabilirea valorii securității, dar nu sunt de mare ajutor atunci când se pune problema elaborării unei definiții.

Arnold Wolfers sugerează în scrierile sale că, absența unor „specificatii” (reper, condiții), securitatea națională rămâne un concept atât de ambiguu încât, practic, își pierde utilitatea în dezbaterile politice ori în scopuri științifice¹⁸.

Menționarea seacă a unor subiecte precum națiunea, statul, cetățeanul ori organizația suprastatală nu este suficientă, după unii autori, pentru a stabili un obiect de referință al securității, deoarece există o mare varietate de indivizi și de state, și atât de multe interdependențe.

Fiecare situație este necesar să fie particularizată: la nivel individual, la nivel de stat, la nivel internațional. Indivizii, statele sau alți actori sociali acționează în virtutea unei diversități largi de valori: securitate fizică, sănătate, bunăstare economică, autonomie, independență politică, integritate teritorială.

În Strategia Națională de Apărare a României, spre exemplu, valorile stabilite la nivel național sunt demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățeanului, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea, pluralismul politic, proprietatea privată.

Wolfers analizează securitatea națională împreună cu interesul național, un concept la fel de fluid ca și cel de securitate, dar care sugerează, totuși, că politicile de securitate sunt destinate să satisfacă cerințe ale națiunii mai degrabă decât ale

indivizilor, grupurilor sub-naționale sau ale omenirii în ansamblu¹⁹.

După Lippmann, o națiune se află în siguranță în măsura în care nu este nevoită să sacrifice valorile fundamentale pentru a evita războiul și are capacitatea, în situația în care este provocată, să obțină victoria într-un astfel de război²⁰.

Wolfers este cel care scoate în evidență și dimensiunea obiectivă și subiectivă a securității, „în timp ce bogăția măsoară mulțimea posesiunilor materiale, iar puterea abilitatea de a controla acțiunile altora, securitatea, în sens obiectiv, măsoară absența amenințărilor la adresa valorilor obținute, iar în sens subiectiv, absența spaimei că astfel de valori pot fi atacate. În ambele privințe, securitatea unei națiuni poate varia de la insecuritatea aproape completă sau sentimentul insecurității, la un capăt, la securitatea aproape completă și absență spaimei, la celălalt capăt”.

De regulă, aceste două specificații sunt suficiente pentru a defini conceptul de securitate, dar este interesantă, mai ales pentru a compara diferite viziuni și politici de securitate, luarea în considerare a unor repere suplimentare.

Conform celor prezentate, Wolfers apreciază că securitatea reprezintă o problemă de gradualitate; în unele situații este necesară mai multă securitate, în alte situații este necesară mai puțină securitate, dar nu toată lumea este de acord.

„Securitatea națională reprezintă o stare ce nu poate fi evaluată cantitativ. Avem fie securitate, fie insecuritate. Dacă avem securitate doar pe jumătate, înseamnă că nu avem securitate deloc.”²¹

„Cuvântul însuși conține o condiție absolută – ceva este fie sigur, fie nesigur – și nu sugerează ideea unui spectru gradual, ca acela care umple spațiul dintre rece și cald”²².

Din punct de vedere politic și chiar în diplomație apare însă în mod frecvent gradul de comparație pentru securitate, deoarece politicienii sunt frecvent solicitați să răspundă la întrebarea „Cât de mult este destul?”.

¹⁶ A se vedea **Buzan, Barry**, apud **Baldwin, David, A.**, *op. cit.*

¹⁷ A se vedea **Ullman, Robert**, apud **Baldwin, David, A.**, *op. cit.*

¹⁸ A se vedea **Wolfers, Arnold**, „National Security” as an Ambiguous Symbol, *Political Science Quarterly*, 67, No. 4, 1952.

¹⁹ *Ibidem.*

²⁰ A se vedea **Lippmann, Walter**, apud **Wolfers, Arnold**, *op. cit.*

²¹ A se vedea **Devers, Jacob, L.**, apud **Wolfers, Arnold**, *op. cit.*

²² A se vedea **Buzan, Barry**, apud **Baldwin, David, A.**, *op. cit.*

Securitatea reprezintă, printre altele, o problemă de obiective, iar obiectivele de securitate, într-o lume cu resurse limitate, pot intra în competiție cu alte obiective ale societății, iar „atingerea obiectivelor este întotdeauna o problemă de gradualitate”²³.

Sistemele de apărare ale statelor sunt adesea îndreptate către alte state, dar amenințările pot apărea dintr-o diversitate de surse.

De mult se apreciază că noțiunea de securitate trebuie extinsă pentru a include amenințări precum epidemiile, dezastrele naturale, consumul de droguri, traficul de persoane, terorismul.

Esențial este că în procesul de clarificare a conceptului de securitate, amenințările să fie mai clar precizate așa încât să permită analize pertinente.

Ca orice țintă, obiectivele securității pot fi atinse pe căi și cu mijloace diferite. Încă din 1952, când Wolfers s-a pronunțat referitor la conceptul de securitate națională, studiile de securitate au devenit un subdomeniu în cadrul relațiilor internaționale iar pe perioada războiului rece, aceste studii au fost dezvoltate preponderent în termeni de „amenințarea, utilizarea și controlul forței militare”.

În prezent studiile de securitate și analizele politice sunt mai nuanțate, iar un exemplu în acest sens îl reprezintă Strategia de Securitate Națională a SUA care se bazează, într-adevăr, pe superioritatea militară, dar și pe „sănătatea” economică și cooperarea internațională²⁴.

Atingerea obiectivelor de securitate înseamnă, de multe ori, sacrificarea altor obiective. Ascensiunea unui munte ca și scufundarea în adâncuri sunt destul de posibile. Important este cu ce nivel de siguranță se realizează acestea pentru participanți. Pentru o călătorie sigură dus - întors în condiții de siguranță maximă sunt necesare costuri semnificative.

Deci securitatea costă, chiar dacă unii autori sunt de părere că valorile fundamentale reprezintă „interese ce sunt urmărite fără să țină seama de

costurile pe care le presupun”²⁵.

Timpul reprezintă un factor important de configurare a politicilor de securitate, fiind un fapt obișnuit ca cele pe termen lung să intre în conflict cu cele pe termen lung.

Oricum este de observat distincția dintre termenii de pace și securitate: primul desemnează lipsa unui conflict armat, cel de-al doilea se referă la lipsa amenințărilor.

Referitor la originile semantic ale termenului de securitate, sunt invocați termenii latini „securitatis” și „securitas”. Dincolo de această certitudine privind originile conceptului, se ridică o serie de întrebări legate de ceea ce înțelegem prin acest concept, devenit unul central în relațiile contemporane și, în special, în teoria relațiilor internaționale.

Dacă acceptăm faptul că problemele de securitate sunt printre cele mai vechi probleme care există în lume, putem să afirmăm cu certitudine că definiția acestui concept a depins și depinde nu doar de epoca de analiză ci și de actorii considerați a fi importanți, și mai important de persoana care emite această definiție.

Astfel, se poate afirma că „securitatea, la fel ca și alte concepte din științele sociale, nu acceptă o definiție neutră”²⁶. Această ambiguitate este accentuată și de dificultatea de a găsi un consens.

Astfel, în literatura de specialitate subiectul pe care securitatea îl are în vedere este partajat și are valențe diferite în funcție de context, într-un fel ne raportăm și ne racordăm la acest termen în domeniul militar, altfel în situațiile tehnice, sociale, de mediu sau din punct de vedere politic. De asemenea o altă înțelegere și chiar profunzime are acest termen când este folosit în sistemul internațional, în interiorul statului național sau când este vorba de individ.

Componentele securității. Temele prezentate pe marginea conceptului de securitate umană au permis analiștilor și factorilor de decizie din mai multe state avansate să lanseze idei,

²³ A se vedea **Simon, Herbert**, apud **Baldwin, David, A.**, *op., cit.*

²⁴ A se vedea **Lobe, Jim**, *Obama shakes pillars of US security*, Asia Times Online, May 29, 2010, http://www.atimes.com/atimes/Middle_East.

²⁵ A se vedea **Leffler, Melvyn, P.**, *National Security*, Journal of American History, 77, 1990.

²⁶ A se vedea **Smith, Steve**, *The concept of Security in a Globalized World*, paper presented at the Otago University Conference, June 2002, Otago.

dezbateri și mai apoi programe internaționale care au la bază individul, nu statul.

Este evidentă înțelegerea cvasiunanimă că țelul îl reprezintă acum individul. Paradigma securității umane potențează astfel termeni și nuanțe dintr-o pleiadă de concepte, doctrine și modele politice, economice și sociale, în special cele centrate pe individ.

Din acest punct de vedere conceptul și mai ales programele dezvoltate prin prisma securității umane oferă o nouă abordare atât pentru securitate cât și pentru dezvoltare așa încât securitatea umană este centrată pe securitatea indivizilor și comunităților în relaționare directă cu drepturile omului și dezvoltarea umană.

Plecând de la accepțiunea generală că securitatea este definită ca absența violenței fizice, în timp ce dezvoltarea este privită ca dezvoltare materială ținând de standardul de viață aflat în proces continuu de îmbunătățire, unii autori observă că „ambele concepte cuprind *libertatea față de frică și libertatea față de necesități*”²⁷.

Aceste înțelesuri asumate permit înțelegerea că securitatea nu este doar apanajul domeniului militar ci privește și alte vulnerabilități extreme cum sunt, spre exemplu, dezastrele naturale.

De asemenea, dezvoltarea nu înseamnă numai standard de viață din ce în ce mai ridicat ci și sentimental de confort psihic care ține de dezvoltarea spirituală a individului și de relaționarea sa cu lumea pe care o compune și în care este inclus (cât de sigur e pe stradă, cât de mult este implicat în luarea deciziilor, etc).

Din cele prezentate se pot remarca două observații complementare referitor la securitatea umană: putem vorbi de un concept integrativ, acela de *monosecuritate* care să conțină, să fie constituit din elementele securității, putem vorbi, așadar, de caracterul indivizibil al securității umane.

Acest lucru ține și de anumite evidențe pentru că așa cum nu putem vorbi pe deplin despre democrație într-o societate săracă, așa nu putem aborda numai o parte din valențele securității umane.

Astfel, pe lângă elementele de securitate

militară se adaugă firesc elementele de securitate economică, securitate socială, securitatea mediului.

Totodată, trebuie avute în vedere nivelurile la care se analizează, teoretizează, aplică și evaluează conceptul de securitate: securitatea individului, securitatea națională, securitatea internațională. Dar cel mai potrivit mod de abordare este acela plecând de la principiile securității umane.

Ca la orice fel de principiu, și în acest caz se încearcă să se reglementeze relațiile de cauzalitate și rezultatele obținute.

Lucrurile sunt însă mai complexe întrucât întreaga dezvoltare a civilizației umane este caracterizată de crize ciclice apărute după perioada de stabilitate și acumulări, astfel încât este necesar să se pună accent și pe elementele de prevenire a apariției crizelor.

Modul de rezolvare al acestor crize a suferit abordări diverse în care însă factorul principal l-a constituit intervenția armată direct sau ca forță de descurajare. În prezent se constată încercări semnificative de implicare a elementelor civile în managementul situațiilor critice, însă adeseori mai degrabă separat decât împreună cu armata.

Acest separatism se înregistrează în special în conlucrarea și intervențiile interne, în situații de urgență, în intervențiile internaționale înregistrându-se o conlucrare mai bună între factorii militari și cei politici.

Este necesar, deci, ca principiile politicii de securitate umană să se aplice continuu, gradual, în funcție de întinderea și complexitatea crizelor. În acest context, se detașează ca un prim principiu acela al supremației drepturilor omului.

Acesta face diferența principală între abordările precedente care puneau accentul pe securitatea statului.

Apariția acestui principiu și respectarea lui presupun limitări ale intervențiilor armate, acestea având datoria de a proteja civilii din tabăra adversă în condițiile în care intervenția este totuși axată pe înfrângerea adversarului.

Dar acest principiu presupune nu numai evitarea uciderii cât și analiza și fundamentarea juridică aprofundată a intervenției. Încălcarea lui conduce la acuzarea de crimă, responsabilitățile fiind individuale.

Acest principiu conferă de asemenea

²⁷ A se vedea **Marty Kaldor**, *Securitatea umană*, Ed. CA Publishing, 2010.

responsabilități dar și drepturi ale forțelor intervenționiste în stabilizarea economică și redresarea post-conflict, în ideea prevenirii reapariției condițiilor care au generat criza.

Un alt principiu, oarecum derivat din prevederile și consecințele primului este acela al *legitimării autorității politice*.

Ea este necesară atât la nivelul autorităților publice locale sau regionale dar și în aranjamentele politice internaționale.

Totodată, principiul consacră limitarea forței militare. Astfel, scopul oricărei intervenții este acela de a stabili situația în vederea derulării unui proces politic pașnic și legitim. Toate intervențiile sunt prevăzute a se realiza doar în baza unor acorduri internaționale cu suportul și acordul local.

Acest principiu consacră puterea politicului, recunoaște explicit imposibilitatea obținerii victoriei strict militare și tinde să stabilească zone de siguranță, în acest caz, sarcinile forțelor armate sunt de a crea capacități și nu de a obține „o victorie”. Aceasta face diferența de abordare din punct de vedere a securității umane: punerea în siguranță, crearea condițiilor de legitimare politică, stabilirea de coridoare umanitare sau zone libere.

De asemenea, el sădește la rândul său germeii celui de-al treilea principiu, *multilateralismul*.

Astfel, securitatea umană are dimensiuni globale, presupune acțiuni comune ale statelor, ale grupurilor de state, acțiuni recunoscute internațional asumate și fundamentate în cadrul organizațiilor internaționale, în special în cadrul ONU.

Totodată, multilateralismul securității umane reclamă crearea a noi norme și reglementări de cooperare și impunere a regulilor. Aceste acțiuni trebuie realizate în sensul stabilirii unei bune conlucrări internaționale și instituționale fără a crea dublaje sau rivalități.

Sunt necesare așadar acțiuni comune sau partajate între ONU, NATO, OSCE, UE, FMI, Banca Mondială, etc. pentru politici de prevenție și pro-active.

Parteneriatul și participarea asumată și recunoscută reciproc reprezintă un alt principiu statuat de securitatea umană care este acceptat

universal. Astfel, pentru a putea conlucra și acționa eficient este necesară o informare directă a decidenților din zona de conflict.

Vorbind de zona de conflict se face trecerea la un alt principiu. Din această perspectivă este esențial a se observa și recunoaște că, în general, o criză nu este apanajul unui stat sau a unor grupuri de state în integralitatea lor. *Regionalizarea problemelor* fiind un alt mod și principiu de abordare de către securitatea umană.

Este deci necesar a se concentra atenția pe problematica regională atât în monitorizarea zonelor cu potențial de conflict cât și pentru restabilirea și/sau susținerea cooperării economice.

Nu trebuie uitat că întreruperea comunicațiilor și a căilor de transport în zonele afectate de diverse tulburări alimentează starea de sărăcie și înapoiere, favorizând perpetuarea și extinderea problemelor.

Amenințările la adresa securității umane sunt variate și multiple și se definesc în funcție de componentele acesteia. Din acest punct de vedere, în ultimii douăzeci de ani s-au extins și adâncit, sensurile securității plecând de la valențele consacrate de conceptul de securitate militară care s-au răsfrânt la principalele componente ale vieții social-economice.

S-au definit astfel concepte globale de securitate economică precum securitatea alimentară, securitatea energetică, securitatea comunicațiilor și a căilor de comunicație (transporturi), securitatea informațională și securitatea mediului care au valențe atât în ceea ce privește prezervarea și valorificarea rațională a resurselor planetei cât și dezvoltarea de tehnologii nepoluante pentru reciclarea și valorificarea deșeurilor, pentru identificarea de resurse alternative, biodegradabile și regenerabile, acestea conducând către o altă componentă, *securitatea medicală*.

O altă dimensiune, definitorie am zice, este securitatea socială care se referă la protejarea și menținerea în limitele normalității a evoluțiilor naturale, a identităților colective, a modelelor culturale, a religiei, a identităților de limbă, a tot ceea ce definește un spațiu cultural omogen cu toate interacțiunile și influențele firești la care acesta este supus.

Am putea spune că securitatea umană este o sumă a tuturor acestor componente întrucât nu putem vorbi despre un individ sănătos cu un trup bolnav sau o minte rătăcită, prost hrănit și neîngrijit.

Un astfel de individ va constitui el însuși o permanentă amenințare și factor de contaminare pentru orice forță militară – vezi mișcările teroriste.

Astfel, o persoană echilibrată, având la îndemână resurse și instruire completă și complexă va putea performa, inova și asigura stabilitate și pentru cei din jur, inclusiv din punct de vedere militar.

Palierele securității. Funcționarea statului este dezideratul major al oricărei comunități locale constituite într-o societate modernă conform cu standardele contemporane de organizare a entității statale pentru desfășurarea unei vieți sociale în condiții de normalitate.

De altfel, statul este singurul exponent care deține monopolul legal asupra violenței, putând manifesta atât valențe de protector al individului, dar și de coerciție în funcție de caz, situație în care devine principala sursă de pericol la adresa individului dar și a mediului internațional.

Tot statelor le revine responsabilitatea de a monitoriza, proteja și apăra în condiții de legalitate, obligațiile și angajamentele internaționale în materia drepturilor omului, organizările democratice, așa cum sunt ele stabilite în mod liber prin voința poporului.

În această situație statul este oponentul persoanelor, grupurilor sau organizațiilor care iau parte la acțiuni de violență, terorism sau alte forme de răsturnare a ordinii consimțite. În acest fel securitatea statului își împlătește valențele de securitate umană pe mai multe direcții.

Astfel, dacă conceptul tradițional de securitate era construit având la bază doar nevoia statului de

a se proteja pe sine însuși, acum securitatea umană dorește protejarea statului, rolul primordial al acestuia fiind „de protector al individului” ca exponent al speciei umane.

În același timp a crescut și rolul organizațiilor internaționale, cum este NATO, sau cele suprastatale, cum este UE, care au un cuvânt din ce în ce mai greu pe scena internațională.

De asemenea, în spațiul asiatic și al Atlanticului de Sud au loc regrupări internaționale majore.

Securitatea umană și cea statală se completează reciproc. În vreme ce siguranța statală este prin definiție concentrată pe siguranța teritorială sau după caz și pe cea economică, securitatea umană deține o arie largă, acoperind toată sfera bunăstării indivizilor și a societății, a mediului, nu doar a teritoriilor din interiorul granițelor.

În cazul securității tradiționale rolul esențial îl avea statul sau colectivitatea din care aceasta face parte.

Aceste valențe ale conceptului de securitate se transpun la nivel internațional prin promovarea unui set minimal de valori comune bazate pe principiile securității umane, valori care sunt promovate și asumate din punct de vedere al dreptului internațional în cadrul ONU.

Se coagulează astfel o interacțiune complexă și complementară între cele trei paliere ale securității: securitatea individului, securitatea națională și securitatea internațională.

Astfel constatând că punctul central al securității internaționale este reprezentat în mod tradițional de securitatea statelor ca subiect de drept internațional și că securitatea umană se concentrează pe individ ca exponent al societății căreia îi aparține. Am putea conchide că o abordare a securității internaționale a statelor pe baza conceptelor de securitate umană poate oferi soluții mai bune și pe termen mai îndelungat.